

Alþingi nefndasvið
Atvinnuveganefnd
Alþingi – 150 Reykjavík

Efni: Frumvarp til laga um náttúrupassa - umsögn og athugasemdir frá þjóðgarðinum á Þingvöllum.

Vegna frumvarps um náttúrupassa þingskjal 699 – 455. mál á 144. löggjafarþingi 2014-2015, vill þjóðgarðurinn á Þingvöllum koma á framfæri athugasemdum.

Í fyrstu grein laga um náttúrupassa kemur fram að tilgangur laganna sé að stuðla að verndun náttúru Íslands með nauðsynlegri uppbyggingu, viðhaldi og verndun ferðamannastaða svo og að styðja við málefni er tengjast öryggismálum ferðamanna.

Þjóðgarðurinn á Þingvöllum telur að lögin muni ekki ná þessum tilgangi þar sem að framkvæmd og útfærsla laganna sé of flókin, margbrotin og álítaefni mörg.

Með lögum um náttúrupassa er gripið fram fyrir hendur á þeim stofnunum sem lögum samkvæmt stjórna og fara með skýrt hlutverk við verndum og varðveislu mismunandi náttúruminjasvæða og söguminja. Þau hlutverk eru skilgreind í mismunandi lögum, almennum lögum og sérlögum.

Heimildir til gjaldtöku eru nú þegar í lögum. Í lögum 47/2004 um þjóðgarðinn á Þingvöllum er heimild til gjaldtöku. Í 7.gr laga um þjóðgarðinn á Þingvöllum er skýr heimild til gjaldtöku þar sem kemur fram að taka megi gestagjöld innan þjóðgarðsins fyrir veitta þjónustu og dvöl þar til að mæta kostnaði við þjónustuna og eftirlit með dvalargestum. Sama heimild er í lögum 44/1999 um náttúruvernd þar sem skýrt er tekið fram að Umhverfisstofnun eða sá aðili sem stofnunin hefur falið rekstur náttúruverndarsvæðis getur tekið ákveðið gjald fyrir veitta þjónustu. Rekstraraðili náttúruverndarsvæðis getur enn fremur tekið ákveðið gjald fyrir aðgang að svæðinu ef spjöll hafa orðið af völdum ferðamanna eða hættu er á slíkum spjöllum. Þeim tekjum skal varið til eftirlits, lagfæringar eða uppbyggingar svæðisins eða aðkomu að því.

Vert er að minna á að fjölsóttustu ferðamannastaðir landsins er langflestir friðlýstir á einn eða annan hátt.

Þrátt fyrir þessar heimildir til gjaldtöku hefur gjaldtaka á ferðamannastöðum ekki tíðkast þar sem skort hefur pólitískan vilja og almenna sátt meðal stofnana og borgaranna. Með fjölgun ferðamanna og verkefnum þeim tengdum á undanförunum árum hefur þörf á fjármagni til úrbóta og uppbyggingar aukist. Umræða hefur aukist um nauðsyn þess að taka gjald við helstu ferðamannastaði. Því er einfalt að nýta þessar heimildir og fá þeim stofnunum sem undir þessi lög falla þau úrræði til að innheimta þjónustugjöld/aðstöðugjöld í ríkari mæli. Nauðsynlegt er að skoða þessar heimildir, efla og skýra betur í lögum.

Almannaréttur hefur verið við lýði frá öndverðu en margt hefur breyst í samfélaginu frá þjóðveldisöld og fram til okkar daga. Mjög mikilvægt úrlausnarefni vegna gjaldtöku er að lög um almannaréttinn taki mið af nútíma ferðaþjónustu þar sem greint verði á milli þeirra sem stunda ferðaþjónustu í atvinnuskyni og þeirra sem heimsækja ferðamannastaði á eigin vegum. Tugir þúsunda farþega á ferðamannastöðum í eigu opinberra eða

einkaaðila á vegum ferðapjónustuaðila, hafa af því tekjur, nýta innviði, eiga ekki að geta ekki verið þar í skjóli almannaréttar án þess að þeir greiði gjald.

Í ljósi gríðarlegra fjölgunar ferðamanna telur þjóðgarðurinn á Þingvöllum nauðsynlegt að skilgreina enn frekar og auka fjármagn til uppbyggingar og stuðla að verndun náttúru Íslands og sögulegra minja með nauðsynlegri uppbyggingu, viðhaldi og verndun ferðamannastaða.

Þjóðgarðurinn á Þingvöllum leggur til nokkrar leiðir til að innheimta gjöld til að styrkja innviði í þjóðgörðum, friðlýstum svæðum og öðrum ferðamannastöðum:

Tekin verða upp aðstöðugjöld í þjóðgörðum, friðlýstum svæðum í samræmi við heimildir í núverandi lögum.

- Ferðapjónustuaðilar (ferðaskrifstofuleyfi/ferðaskipuleggjandaleyfi) sem fara með ferðamenn á þau svæði með skýra heimild til gjalddöku í núverandi lögum greiði aðstöðugjald. Aðstöðugjaldið er innheimt á svæði þar sem komið hefur verið upp skilgreindri grunnþjónustu, salernum, göngustígum, útsýnispöllum og daglegri viðveru landvarða/starfsfólki. Gjaldskyld svæði geta verið afmörkuð svæði innan stærri heildar. Sama skilgreining á við um svæði í einkaeigu. Samræmd hófleg gjaldskrá verður tekin upp í mismunandi verð og álagsflokkum eftir tegund og eðli svæða. Greitt verður í samræmi við fjölda ferðamanna sem skráðir eru í ferðir þangað. Slík gjöld eru nú þegar rúkkúð á mörgum stöðum t.d. í Landmannalaugum. Gjöldin eru felld inn í verð til gesta á vegum ferðapjónustuaðila og skilar sér beint til svæða. Með því að fella gjaldið inn í verð til gesta/farþega er komist hjá því að setja upp gjaldskýli og innheimtu á staðnum.
- Heimilt verði að innheimta bílastæðagjöld/önnur þjónustugjöld hjá öðrum gestum á eigin vegum einsog nú er kveðið á um í lögum. Gjöldin skila sér beint til svæða.

Slík aðstöðugjöld skila sér beint í rekstur og viðhald svæða og hækka um leið þjónustustig með ráðningu fleiri landvarða, aukinni umsjón og eftirliti, þrifum, snjómokstri, söndum, öðrum öryggisatriðum o.sfrv. Með þessu fæst einnig mjög mikilvæg yfirsýn yfir starfsemi og landnotkun innan svæðanna sem er nauðsynleg fyrir alla áætlanagerð og stefnumótun til framtíðar.

Tekjur af því sem að framan greinir renni beint til hvers svæðis í samræmi við fjölda gesta. Þessu til viðbótar verði komið á fót miðlægum sjóði/Framkvæmdasjóði ferðamannastaða í umsjón Ferðamálastofu og Umhverfisráðuneytis:

Til að styrkja stærri uppbyggingarverkefni, sértæk verkefni, jaðarsvæði og þróun nýrra áfangastaða ásamt öryggismálum.

Í þann sjóð verður innheimt með:

- Gistináttgjaldi.
- Umhverfisgjaldi á bílaleigubíla.

Með gistináttgjaldi árinu 2012 varð til skilgreindur tekjustofn sem hefur nýst til góðra verka á fjölsóttum ferðamannastöðum. Laga má þá einföldu vankanta sem bent hefur verið í útfærslu gistináttgjaldsins.

Gjald á bílaleigubíla sem felld verður inn í leiguna er rökrétt viðbót þar sem fjölgun bílaleigubíla á undanföllum árum hefur verið gríðarleg og í beinu hlutfalli við fjölgun ferðamanna. Fjölgun bílaleigubíla hefur aukið umferð á vegum og álag á alla ferðamannastaði. Samkvæmt könnun sem gerð var sumarið 2014 á Þingvöllum, komu örlítið fleiri erlendir ferðamenn til Þingvalla á bílaleigubílum (40%) en hópferðabílum (38%). Bílaleigubílar fylla öll bílastæði í þjóðgarðinum á Þingvöllum stórann hluta ársins. Með slíku gjaldi má einnig styðja við Landsbjörg og öryggismál ferðamanna. Undanfarin ár hefur verkefnum á vegum björgunarsveita fjölgað gríðarlega og þar eru útköll vegna bílaleigubíla með erlenda ferðamenn óteljandi. Það er augljóst að bílaleigur sem eru hluti af ferðapjónustunni hafa jafn mikla skyldu til að leggja til uppbyggingar innviða einsog gistihúsaeygendur sem þurfa að bæta gistináttgjaldi á sig.

Að lokum.

Það er meginregla hjá þjóðum sem reka þjóðgarða og friðlýst svæði um allan heim að innheimta gjöld af þeim gestum sem heimsækja slík svæði og fyrirtækjum sem nýta slík svæði. Á Nýja-Sjálandi borga þeir aðilar gjald sem selja þjónustu innan slíkra svæða en almenningur greiðir ekki fyrir aðgengi að þjóðgöörðum og friðlýstum svæðum. Hjá þjóðgarðastofnun Bandaríkjanna og Kanada er greiddur aðgangseyrir í flesta þjóðgarða. Hjá öllum þessum þjóðum er ferðaþjónustufyrirtæki starfsleyfisskyld innan þjóðgarða. Fyrirtækin lúta kröfum og reglum en samhliða eru innheimt gjöld fyrir afnot ferðaþjónustu af svæðum í opinberri eigu. Ef viðskiptataækifærin snúast um takmarkaða auðlind eru þau boðin út. Meginatriðið er að ferðaþjónustuaðilar sem nýta svæðin í viðskiptalegum tilgangi geri samninga við yfirvöld um afnot af þjóðgöörðum og friðlýstum svæðum í opinberri eigu og greiða fyrir.

Það er von okkar að með þeirri umræðu og vinnu sem verið hefur undanfarin misseri náist sátt um skilvirkt og gegnsætt kerfi sem skilar fjármagni til þjónustu og uppbyggingar á ferðamannastöðum landsins.

Þingvallanefnd hefur ekki fjallað um þessa umsögn.

Virðingarfyllt
Ólafur Örn Haraldsson þjóðgarðsvörður á Þingvöllum
Einar Á.E.Sæmundsen fræðslufulltrúi.